

Pohjois-Karjalan maakuntaliiton näkemykset maakuntauudistuksen lakipakettiin

Iso kuva: Maakuntauudistus Pohjois-Karjalan kannalta hyvä ja tärkeä

- Sote- ja maakuntauudistus on Pohjois-Karjalan kannalta hyvä ja tärkeä uudistus, jonka avulla voidaan turvata ja koota keskeiset palvelut yhdenvertaisesti pohjoiskarjalaisille myös jatkossa. Pidämme tärkeänä uudistuksen toteutumista ja etenemistä esitetystä aikataulusta niin, että uudet maakunnat aloittavat toimintansa 1.1.2019.
- Alue- ja organisaatioiden palveluiden kokoaminen uusiin maakuntiin parantaa ns. yhden luokun periaatetta asiakkaille.
- Uudistuksella on mahdollista saavuttaa monia merkittäviä synergiaetuja kokoamalla toimintoja uusiin maakuntiin:
  1. Sosiaali- ja terveyspalvelut: sisältäen sosiaali- ja terveyspalvelut, pelastustoimen ja ensihoidon (Siun Sote)
  2. Aluekehityspalvelut: sisältäen laajasti kehittämistoimien ja rahoituspalveluiden kokoamisen yhteen organisaatioon. Asiakkaiden ja maakuntien yhdenvertaisuuden takia jatkovalmistelussa on tärkeää varmistaa Tekesin, Finpron ja Finnveran asiantuntijapalvelujen saatavuus kaikissa maakunnissa.
- Uudistuksen myötä vahvistetaan aluetasolla demokratiaa suorien vaalien kautta, tämä on merkittävä ja kannatettava parannus nykytilanteeseen. Poliittinen ohjaus ja edustuksellisuus on varmistettava myös väliaikaishallinnon aikana kunkin maakunnan parhaaksi katsomalla tavalla.

Valtion vahvasta ohjauksesta maakuntien aitoon itsehallintoon

- Aidon itsehallinnon este on, ettei lakiluonnoksissa maakunnille ole varattu verotusoikeutta, vaan maakuntien talous jää lakiluonnoksessa valtion ohjaukseen.
- Valtion oikeutta ohjata päätöksentekoa maakunnissa on rajattava huomattavasti nykyisestä ja vahvistettava maakuntien aitoa itsehallintoa.
- Aitoon itsehallintoon kuuluu oikeus päättää tavoista toimia taloudellisesti tehokkaasti, palveluiden tuotantotavasta, sisäisestä hallinnosta sekä sopia yhteistyöstä maakuntien välillä ja kuntien kanssa. Esityksessä kaikkia näitä on rajoitettu.
- Esitetty pelastuslaitosmalli ja valtakunnallisten palvelukeskusten perustaminen vahvalla valtion ohjauksella ovat kriittisiä Pohjois-Karjalalle ja laajemmin maakuntien aidolle itsehallinnolle.
- Tehtäviä on koottava nykyistä vahvemmin maakuntien vastuulle.

Vahva markkinaohjaus riski palveluille harvaan asutussa maakunnassa

- Valinnanvapaus ja vahva markkinaohjaus heikentävät yhdenvertaisuutta erityisesti harvaan asutuilla alueilla ja siellä, missä markkinat eivät toimi. Uudistuksessa lisätään markkinaohjausta, valinnanvapautta ja otetaan käyttöön järjestäjä-tuottaja –malli. Maakuntien on saatava itse päättää, missä määrin toimintaa avataan kilpailulle ja millä aikataululla, jotta julkinen palvelutuotanto ei missään vaiheessa vaarannu.
- Ehdotetusta sääntelystä palveluiden tuottamisen ja järjestämisen erottamiseksi eri tason yhtiöittämisvelvoitteineen on luovuttava ja annettava maakunnille mahdollisuus päättää itse tarkoituksenmukaisesta organisoitumisesta.
- Yhtiöittämisen sijaan palvelusetelien käyttöönottoa tulee edistää ja varmistettava näin pk-yritysten mahdollisuus tuottaa palveluja.

Valtakunnalliset palvelukeskukset uhka maakunnan edelläkävijäratkaisuille

- Valtakunnallisten palvelukeskusten toimintaa koskevat esitykset on poistettava lainsäädännöstä. ICT:n osalta on perusteltua kehittää tarkoin rajattuna yhteisesti esimerkiksi tietojärjestelmien yhteensopivuutta.
- Tukipalvelujen tarkoituksenmukainen järjestäminen on oltava maakuntien itse päätettävissä. Lakiluonnosten mukainen järjestely rajoittaa maakunnan oikeutta päättää tukipalveluiden tuotantotavasta ja vie tukipalveluita koskevan päätöksenteon kauas niiden käyttäjistä.
- Maakuntien jo olemassa olevat edelläkävijäratkaisut on hyödynnettävä vahvemmin yhteishankinnoissa, hallintopalveluissa, tietojärjestelmissä ja tilakysymyksissä. Pohjois-Karjalan tehokkaasti jo nykyisin toteutettujen yhteisten ratkaisujen, kuten Pohjois-Karjalan tietotekniikkakeskuksen ja maakunnallisen hankintatoimen, toimintaedellytykset on turvattava uudistuksessa. Yhteishankinnoissa ja ict-palveluissa järjestelyt eivät saa hajottaa maakuntien ja kuntien yhteistä toimintavolyymiä ja hankintaorganisaatioita. Organisaatioiden osaaminen ja asiakastuntemus mm. sote-sektorilla on hyödynnettävä.
- Tilaratkaisuissa maakunnalla on oltava mahdollisuus vastata itse palvelujen tuotantorakenteesta ja sen edellyttämistä toimitilarakenteesta. Kuntien kanssa on oltava mahdollisuus edetä neuvotteluteitse tehokkaampiin ja tarkoituksenmukaisempiin tilaratkaisuihin jo siirtymäaikana.

Tehtäviä koottava maakuntiin nykyistä vahvemmin

Maakunnan tehtäväkokonaisuutta tulee laajentaa nykyisestä. Maakunnan tehtävissä on huomioitava erityisesti seuraavat asiat:

- Pelastustoimi: Pelastustoimi on järjestettävä selkeämmällä ja kustannustehokkaammalla 18 maakunnallisen pelastuslaitoksen mallilla.
- Liikenneasiat: Liikenneasiat on koottava nykyistä vahvemmin maakuntien järjestettäväksi.
- Aluekehitys: Maakunnan aluekehitystehtävissä on varmistettava kehittämistoimien ja rahoituspalveluiden kokoaminen maakuntiin.
- EU:n rakennerahasto- ja muiden EU -tukien nykyisin maakuntien liitoissa ja ELY-keskuksissa hoidettavat tehtävät: On huolehdittava, että kaikilla maakunnilla on välittävän viranomaisen tehtävä. Maakunnat voivat sopia itse, jos haluavat hoitaa tehtäviä muiden maakuntien kanssa.
- EU- ja kansainväliset asiat: EU- ja kansainväliset asiat on oltava uuden maakunnan tehtävä.
- Ympäristöasiat: Jatkovalmistelussa tulee selvittää ELY-keskusten ympäristötehtävien siirto maakuntien vastuulle. Ympäristötehtävien siirto valtion uusimuotoiseen valtakunnalliseen viranomaiseen lisää byrokratiaa sekä erkaannuttaa tehtäviä aluetasolta - maakunnista ja kunnista.
- Kunnan ja maakunnan yhteistoiminta: Maakuntalain on oltava joustava ja mahdollistava niin, että kuntien ja maakuntien yhteistyö ja mahdollisuus sopia palvelujen hoitamisesta turvataan.
- Muut tehtävät: Maakunnan toimialaa on laajennettava siten, että maakunta voi ottaa hoitaakseen tehtäviä, joita alueen kunnat tai osa niistä ei hoida edellyttäen, että mukana olevat kunnat sitoutuvat rahoittamaan toiminnan eikä tehtävä kuulu valtion tai muiden toimijoiden vastuulle.

Maakunnallinen sote-ratkaisu hyvä

- Uudistuksen lähtökohta sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiosta maakuntiin on hyvä ja kannatettava. Maakuntamallilla voidaan kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä

parantaa palveluiden yhdenvertaista saatavuutta. Siun Sote toimii tässä valtakunnallisena edelläkävijänä.

- Uudistuksella on mahdollista saavuttaa esitetyt säästötavoitteet, mikäli maakunnilla (18) on aito itsehallinto päättää asioista kustannustehokkaalla tavalla. Valtion on pidättäydyttävä tulos- ja tavoiteohjauksessa ja jätettävä maakunnille riittävä liikkumavapaus päättää siitä, miten palvelut tuotetaan. Normiohjaus ei yksinkertaisesti sovi Suomen tyyppiseen maahan, jossa toimintaolosuhteet ovat kovin erilaiset taajaan asutuissa kaupungeissa ja harvaan asutuilla alueilla.

Organisointi maakuntien itse päätettäväksi

- Valinnanvapausmalli ja vahva markkinaohjaus heikentävät yhdenvertaisuutta erityisesti harvaan asutuilla alueilla ja siellä, missä markkinat eivät toimi.
- Olosuhteiden erilaisuus on otettava huomioon ja mahdollistettava joustavat yhteistoimintamuodot palvelujen tuottamisessa ja järjestämisessä. Lakiluonnos ei mahdollista palveluiden organisointia olosuhteet huomioon ottaen tarkoituksenmukaisimmalla tavalla, mikä voi johtaa tehottomaan palveluiden tuottamiseen.
- Kuntien ja maakuntien yhteistyölle ei tule luoda lainsäädännöllisiä esteitä. Paikallisesti ja alueellisesti erilaiset ratkaisut on mahdollistettava lainsäädännöllä.
- Maakuntalakiluonnoksen säännökset maakunnan palvelulaitoksesta on poistettava. Vaaleilla valitulla maakuntavaltuustolla on oltava suorat vaikutusmahdollisuudet sen vastuulla olevien palveluiden strategiaan linjauksiin ja oman palvelutuotannon kokonaisuuteen.
- Järjestämistehtävien ja palvelutuotannon hallinnollinen erottaminen sekä maakunnan palvelulaitosta koskeva sääntely kaventavat maakuntien mahdollisuutta päättää itse palvelutuotannon tarkoituksenmukaisesta ja tehokkaasta organisointitavasta.
- Sisältöjä koskevan erityislainsäädännön valmistelussa on huomioitava se, että maakunnille jää ratkaisuväliltä niille siirrettävien tehtävien hallinnon, päätöksenteon ja talouden järjestämiseen.

Maakuntien rahoitus

- Aidon itsehallinnon este on, ettei lakiluonnoksissa maakunnille ole varattu verotusoikeutta, vaan maakuntien talous jää lakiluonnoksessa valtion ohjaukseen. Maakuntien verotusoikeus takaa aidon itsehallinnon.
- Rahoituksen maakunnille on tultava yleiskatteellisena, eikä mitään osaa maakuntien saamasta rahoituksesta saa korvamerkitä tiettyihin menoihin.
- Maakunnilla on oltava lähtökohtaisesti riittävät taloudelliset edellytykset selvittää tehtävistä. Maakuntien arviointimenettely on liian tiukka, eikä maakuntajaon muuttaminen vastoin maakuntien tahtoa ole perusteltua.
- Valtion rahoitukseen liittyvä tiukka ja yksityiskohtainen ohjaus pienentää maakuntien taloudellista liikkumavaraa ja keinovalikoimaa. Verotusoikeuden puuttumisen takia maakunnilla ei ole juurikaan talouden liikkumavaraa palvelujen järjestämisessä, tosin valtionrahoitus on käynnistymisvaiheessa perusteltu etenemistie. Lainanotto on rajattu tiukasti valtiolta saatavaan lainaan tai takaukseen.
- Maakuntien rahoituksen perustuminen todelliseen palvelutarpeeseen on oikeudenmukainen linjaus ja parantaa palvelujen yhdenvertaisuutta. Esitettyä nopeampi eteneminen tarveperustaiseen rahoitukseen on perusteltua.
- Asukastiheytenä on käytettävä maakunnan kokonaispinta-alaa, mikä antaa tarkemman kuvan vesistöjen pirstoman aluerakenteen vaikutuksesta kustannuksiin. Lisäksi on otettava käyttöön pitkiä välimatkoja kuvaava laskentatekijä, missä huomioidaan todelliset etäisyydet linnuntie-etäisyyden sijaan.